

ΛΑΤΙΝΙΚΑ Β' ΓΕΛ ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΝΟΙΧΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

Η λατινική γλώσσα

1. Ποιες ομοιότητες παρουσιάζει η Λατινική με την Ελληνική γλώσσα;

Η Λατινική ήταν η διάλεκτος των κατοίκων της περιοχής του Λατίου (σήμερα Lazio), όπου βρίσκεται και η Ρώμη. Παρουσιάζει αρκετές ομοιότητες με την Ελληνική, επειδή:

1. Τα Λατινικά ανήκουν στην ινδοευρωπαϊκή γλωσσική οικογένεια όπως και τα Ελληνικά (π.χ. duo-δύο, fero-φέρω, pater-πατήρ),
2. Έλληνες και Ρωμαίοι είχαν επαφές ήδη από την εποχή του ελληνικού αποικισμού στην κεντρική και κάτω Ιταλία, καθώς και στη Σικελία (8^{ος}/7^{ος} αι. π.Χ.),
3. Οι Ρωμαίοι κατέκτησαν τον ελληνικό κόσμο (2^{ος} π.Χ. αι. κ.ε.)

2. Τι γνωρίζετε για το Λατινικό αλφάβητο;

Το λατινικό αλφάβητο, που χρησιμοποιείται σήμερα παγκοσμίως, έχει ελληνική προέλευση: οι Ρωμαίοι γνώρισαν μια παραλλαγή ελληνικού αλφαβήτου από την ελληνική αποικία της Κύμης (8^{ος}/7^{ος} αι. π.Χ.) - κατά την πιθανότερη τουλάχιστον εκδοχή.

3. Τι γνωρίζετε για τα σωθέντα λατινικά λογοτεχνικά κείμενα;

Μέχρι τον 3^ο αι. π.Χ. έχουν σωθεί ελάχιστα γραπτά μνημεία χωρίς ιδιαίτερη λογοτεχνική αξία. Αξιόλογα λατινικά λογοτεχνικά κείμενα παράγονται μετά τη «συνάντηση» των Ρωμαίων με τους Έλληνες (περίπου το 240 π.Χ.).

4. Τι γνωρίζετε για τη χρήση του επιθέτου «λατινικός» και «ρωμαϊκός» από τους Ρωμαίους;

Οι Ρωμαίοι, ενώ για τις περισσότερες περιπτώσεις χρησιμοποιούσαν το εθνικό ουσιαστικό «Ρωμαίος» και το επίθετο «ρωμαϊκός», για τη γλώσσα τους διατήρησαν το επίθετο «λατινική». [Υποσημείωση σελίδα 11]

Η γένεση της ρωμαϊκής λογοτεχνίας

1. Τι γνωρίζετε για τη γένεση της Ρωμαϊκής λογοτεχνίας;

ή

2. Ποια είναι η επίδραση της ελληνικής γραμματείας στη γένεση της ρωμαϊκής λογοτεχνίας;

ή

3. Ποια ήταν η συμβολή του Λίβιου Ανδρόνικου στη γένεση της Ρωμαϊκής λογοτεχνίας;

Η ρωμαϊκή λογοτεχνία γεννήθηκε υπό την επίδραση της ελληνικής. Το 240 π.Χ. ένας Έλληνας από τον Τάραντα (Νότια Ιταλία), ο Λίβιος Ανδρόνικος, ανεβάζει στη Ρώμη θεατρικές παραστάσεις με ελληνικά έργα διασκευασμένα στα λατινικά. Ο ίδιος αποδίδει στα Λατινικά και την Οδύσσεια του Ομήρου. Στις ρίζες, λοιπόν, της ρωμαϊκής γραμματείας βρίσκονται το ελληνικό δράμα και ο Όμηρος. Συνολικά η συγγραφική παραγωγή των Ρωμαίων παρέμεινε στενά συνδεδεμένη με ελληνικά πρότυπα ακόμα και σε μεταγενέστερους χρόνους.

Εποχές της ρωμαϊκής λογοτεχνίας

1. Σε ποιες εποχές διαιρείται η ρωμαϊκή λογοτεχνία;

Η ρωμαϊκή λογοτεχνία διαιρείται σε:

Προκλασική ή αρχαϊκή εποχή (από τις απαρχές μέχρι περίπου το 100 π.Χ.)

Κλασική εποχή (από το 100 π.Χ. περίπου ως τον θάνατο του Αυγούστου, το 14 μ.Χ.). Μέχρι το 31 π.Χ. έχουμε τη ρεπουμπλικανική περίοδο και από το 31 π.Χ. έως το 14 μ.Χ. την αυγούστεια περίοδο.

Μετακλασική εποχή (από το 14 μ.Χ. ως τα μέσα του 3^{ου} αι. μ.Χ.).

Υστερη αρχαιότητα (από τα μέσα του 3^{ου} αι. μ.Χ. μέχρι τον 6^ο αι. μ.Χ.)

Γενικά χαρακτηριστικά της ρωμαϊκής λογοτεχνίας

1. Ποια είναι τα γενικά χαρακτηριστικά της ρωμαϊκής λογοτεχνίας;

- Είναι στενή και διαρκής η σχέση της με την ελληνική γραμματεία.
- Οι Ρωμαίοι λογοτέχνες κάθε εποχής από τον Πλάυτο ως τον Βοήθιο, γνωρίζουν και τη λατινική και την ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία.
- Πλήθος ελληνικές λέξεις μεταφέρονται στο λατινικό λεξιλόγιο. Πολλές επιβιώνουν μέχρι σήμερα στις λατινογενείς γλώσσες.
- Οι Ρωμαίοι λογοτέχνες έχουν ελληνικά πρότυπα: η ελληνική κωμωδία είναι το πρότυπο του Πλαύτου, ο Όμηρος εμπνέει τον Βεργίλιο, οι αρχαϊκοί Έλληνες λυρικοί τον Οράτιο, η αττική τραγωδία τον Σενέκα.
- Οι Ρωμαίοι προσεγγίζουν τα ελληνικά πρότυπα μέσα από τη δημιουργική πρόσληψη (imitatio) και τον ανταγωνισμό (aemulatio).
- Αρχικά οι Ρωμαίοι λογοτέχνες μιμούνται δημιουργικά κυρίως Έλληνες. Αργότερα, όμως, στους μετακλασικούς χρόνους, όταν η ρωμαϊκή λογοτεχνία έχει

- ωριμάσει, οι Ρωμαίοι μιμούνται και συναγωνίζονται τους μεγάλους λογοτέχνες της κλασικής Ρώμης, όπως για παράδειγμα τον Κικέρωνα και τον Βεργίλιο.
- Επειδή η ρωμαϊκή λογοτεχνική παραγωγή αρχίζει στα μέσα του 3αιώνα π.Χ., οι Ρωμαίοι προσεγγίζουν εξ αρχής ολόκληρη την ελληνική λογοτεχνία στην ωριμότητά της. Έτσι επιλέγουν τα πρότυπά τους από όλες τις περιόδους της ελληνικής λογοτεχνίας: και από την ελληνιστική λογοτεχνία (3^{ος} -1^{ος} αι. π.Χ.) και από την κλασική (5^{ος} -4^{ος} αι. π.Χ.) και από την αρχαϊκή (8^{ος} -6^{ος} αι. π.Χ.). Οι Ρωμαίοι δηλαδή δεν είναι «υποχρεωμένοι» να επηρεαστούν από τους Έλληνες ακολουθώντας την χρονολογική εξέλιξη της ελληνικής λογοτεχνίας. Επιλέγουν τα πρότυπά τους από το σύνολο των ελληνικών έργων που έχουν στη διάθεση τους.
 - Κατά συνέπεια η ρωμαϊκή λογοτεχνία δεν παρουσιάζει χρονολογική εξέλιξη των ειδών παρόμοια με την ελληνική: λ.χ. η κωμωδία είναι το πρώτο είδος που ωριμάζει στη Ρώμη ενώ στην Ελλάδα ήταν το τελευταίο. Το ρωμαϊκό έπος ωριμάζει τελευταίο, ενώ τα ομηρικά έπη ήταν τα πρώτα σημαντικά ελληνικά λογοτεχνικά κείμενα.
 - Οι Ρωμαίοι δεν μιμούνται δουλικά τους Έλληνες. Συχνά μεταμορφώνουν τα ελληνικά είδη: λ.χ. η ρωμαϊκή ελεγεία απέχει πάρα πολύ από την ελληνική ελεγεία.
 - Οι Ρωμαίοι παράγουν και νέα είδη: π.χ. σάτιρα είναι ένα σχεδόν καθαρά ρωμαϊκό είδος.
 - Κάθε Ρωμαίος λογοτέχνης συνήθως εστιάζει σε ένα είδος ή σε μικρό αριθμό λογοτεχνικών ειδών. Δείχνει μεγάλο ενδιαφέρον για αισθητική ποιότητα και τελειοποιημένη τεχνική στο είδος που θεραπεύει.

Η εξέλιξη της ρωμαϊκής λογοτεχνίας

Προκλασική εποχή (απαρχές – περ. 100 π.Χ.)

1. Ποια ήταν τα γενικά χαρακτηριστικά της κοινωνικής ζωής κατά τη διάρκεια της προκλασικής εποχής;

Στο ρωμαϊκό θρησκευτικό σύστημα έχουν ενταχθεί οι ελληνικοί θεοί. Όλο και περισσότεροι οι Ρωμαίοι έρχονται σε επαφή με τον ελληνικό πολιτισμό. Μορφωμένοι Έλληνες εγκαθίστανται, συχνά χωρίς τη θέλησή τους, στη Ρώμη και μούν τους Ρωμαίους στην ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία. Ελληνικά έργα τέχνης μεταφέρονται στη Ρώμη. Οι νέοι γοητεύονται από την ελληνική «μόδα», εισάγονται ελληνικά και ανατολικά έθιμα, που απομακρύνουν τους Ρωμαίους από τα παραδοσιακά λιτά ρωμαϊκά ήθη.

Παράλληλα με όσους θαυμάζουν την ελληνική κουλτούρα, υπάρχουν και συντηρητικοί Ρωμαίοι που βλέπουν με καχυποψία την ελληνική επίδραση. Τέτοιος ήταν ο Κάτων: ενδεικτικό της νοοτροπίας του ήταν ότι φοβόταν, ανάμεσα σε άλλα, πως οι Έλληνες γιατροί συνωμοτούσαν, για να εξοντώσουν τους Ρωμαίους.

2. Ποια ήταν τα γενικά χαρακτηριστικά του κράτους και της πολιτικής ζωής κατά τη διάρκεια της προκλασικής εποχής;

Στην Ανατολή ολοκληρώνεται η κατάκτηση της Ελλάδας. Η Ρώμη ύστερα από τρεις πολέμους εξολοθρεύει τη δεύτερη μεγάλη μεσογειακή δύναμη της εποχής, την Καρχηδόνα, ισοπεδώνει την πόλη (146 π.Χ.) και απομένει μόνη κυρίαρχη στη Μεσόγειο.

Το ρωμαϊκό πολίτευμα (res publica) έχει διαμορφωθεί ως ένα είδος «αριστοκρατικής δημοκρατίας». Σημειώνονται πολιτικο-κοινωνικές αναταραχές λόγω των μεγάλων κοινωνικών ανισοτήτων. Ενδεικτικές είναι οι μεταρρυθμιστικές απόπειρες των Γράκχων. Υπάρχουν διαστήματα ηρεμίας και συμβιβασμού αλλά οι εμφύλιες συρράξεις θα συνεχιστούν για αρκετές δεκαετίες μέχρι το 100 π.Χ.

3. Ποια ήταν τα γενικά χαρακτηριστικά των γραμμάτων κατά τη διάρκεια της προκλασικής εποχής;

Στα γράμματα συντελείται η ιστορική συνάντηση των Ρωμαίων με τους Έλληνες. Οι Έλληνες έχουν ήδη δημιουργήσει ώριμη λογοτεχνία. Οι Ρωμαίοι την θαυμάζουν: αρχικά κυρίως μιμούνται και στη συνέχεια μετασχηματίζουν δημιουργικά τα ελληνικά πρότυπα.

4. Ποιο ήταν το πρώτο λογοτεχνικό είδος που ωρίμασε στη Ρώμη;

Το πρώτο είδος που ωριμάζει στη Ρώμη είναι η κωμωδία. Οι Ρωμαίοι κωμοδιογράφοι επηρεάζονται περισσότερο όχι από την αττική κωμωδία του 5^{ου}-4^{ου} αι. π.Χ. και τον Αριστοφάνη αλλά από τη λεγόμενη Νέα Κωμωδία της ελληνιστικής περιόδου, κυρίως από τον Μένανδρο. Τα έργα τους έχουν κατά κανόνα υποθέσεις ελληνικές και όχι ρωμαϊκές.

Οι δύο πιο γνωστοί Ρωμαίοι κωμοδιογράφοι είναι ο Πλαύτος (3^{ου} αι. π.Χ.) και ο Τερέντιος (2^{ου} αι. π.Χ.). Η επίδραση τους είναι εμφανής στις γαλλικές κωμωδίες του Μολιέρου. Η ρωμαϊκή κωμωδία ψυχαγώγησε επί αιώνες τη Δύση και άσκησε σοβαρές επιδράσεις σε μεγάλους διανοούμενους και λογοτέχνες, όπως ο Πετράρχης, ο Γκαίτε, ο Μολιέρος, ο Σαίξπηρ και ο Θεοβάντες.

5. Ποια ήταν τα χαρακτηριστικά της τραγωδίας κατά την προκλασική εποχή;

- ~~Την ίδια περίοδο~~ Κατά την προκλασική εποχή οι Ρωμαίοι συνθέτουν τραγωδίες επηρεασμένοι από τα δράματα της Μεγάλης Ελλάδας. Τα θέματα της ρωμαϊκής τραγωδίας προέρχονται από την ελληνική λογοτεχνία. Οι Ρωμαίοι δείχνουν

ιδιαίτερη προτίμηση στην τρωική θεματολογία, ίσως γιατί θεωρούσαν ότι τους αφορά περισσότερο: είχε ήδη διαμορφωθεί ο εθνικός ρωμαϊκός μύθος κατά τον οποίο γενάρχη της Ρώμης ήταν ο Τρώας Αινείας.

- Γράφονται, βέβαια, και τραγωδίες με θέματα καθαρά ρωμαϊκού ιστορικού περιεχομένου.

6. Τι γνωρίζετε για την ανάπτυξη του έπους κατά την προκλασική εποχή;

- Ο Λίβιος Ανδρόνικος απέδωσε στα λατινικά την Οδύσεια σε σατούρνιο στίχο, ένα ιταλικό μέτρο.
- Ο Έννιος βλέπει τον εαυτό του ως δεύτερο Όμηρο και συνθέτει ένα ιστορικό έπος (Χρονικά-*Annales*) σε δακτυλικό εξάμετρο, το μέτρο των ομηρικών επών. Οι Ρωμαίοι θεωρούσαν αυτό το έργο ως το «εθνικό» τους έπος μέχρι τη σύνθεση της Αινειάδας του Βεργιλίου.

7. Τι ήταν η σάτιρα και πότε εμφανίστηκε;

Η σάτιρα είναι ένα νέο καθαρά ρωμαϊκό είδος, το οποίο εμφανίστηκε στη διάρκεια της προκλασικής εποχής, με το οποίο σχολιάζονται σκωπτικά επιφανείς Ρωμαίοι, πολιτικοί ή λογοτέχνες αλλά και άσημα πρόσωπα.

8. Ποιο είναι το αρχαιότερο πεζό λατινικό έργο που σώζεται;

Το αρχαιότερο πεζό λατινικό έργο που σώζεται ανήκει στον Κάτωνα, που ήταν παθιασμένος με τα πατροπαράδοτα ρωμαϊκά ιδεώδη και καχύποπτος απέναντι στις ξένες επιρροές. Έχει τίτλο *Για τη γεωργία (De agricultura)*, παρουσιάζει τη ζωή του γεωργού και περιέχει γεωργικές οδηγίες και συμβουλές οργάνωσης του οίκου.

Κλασική εποχή (περ. 100 π.Χ. – 14 μ.Χ.)

1. Τι γνωρίζετε για την πολιτική ζωή και το κράτος κατά την περίοδο της κλασικής εποχής;

Στην πολιτική ζωή και το κράτος κορυφώνεται η ένταση μεταξύ των δύο παρατάξεων της Γερουσίας (Senatus): των populares («δημοκρατικών») και των optimates («αριστοκρατικών»). Εμφύλιες συρράξεις, προγραφές και δολοφονίες ταράζουν το εσωτερικό. Χαρακτηριστικό γεγονός είναι η δολοφονία του Ιούλιου Καίσαρα το 44 π.Χ..

Ο κύκλος των εμφυλίων θα κλείσει το 31 π.Χ. στο Άκτιο, στον Αμβρακικό κόλπο: ο υιοθετημένος γιος του Ιούλιου Καίσαρα, ο Οκταβιανός, θα νικήσει τον στόλο του πολιτικού του αντιπάλου, του Μάρκου Αντωνίου, και της βασίλισσας του ελληνιστικού κράτους της Αιγύπτου, της Κλεοπάτρας, που ήταν σύμμαχος του Αντωνίου. Ο Οκταβιανός θα μείνει μόνος κυρίαρχος στην πολιτική ζωή της Ρώμης και θα ξεκινήσει μία νέα εποχή για το απέραντο ρωμαϊκό κράτος.

Μετά την επικράτηση του Οκταβιανού η «αριστοκρατική δημοκρατία» της Ρώμης μετασχηματίζεται σταδιακά σε απολυταρχία, με την κυριαρχία ενός πολιτικού προσώπου. Το παραδοσιακό, αριστοκρατικό στην ουσία του, πολίτευμα της *res publica*, μεταβάλλεται στην πράξη. Χωρίς να καταργείται η Γερουσία, το κράτος ελέγχεται πλέον από έναν ισχυρό άνδρα, τον νικητή τον εμφυλίων Οκταβιανό. Αυτός λαμβάνει τον τίτλο «Αύγουστος», που στο εξής θα συνοδεύει κάθε αυτοκράτορα στη Ρώμη (και αργότερα στη Νέα Ρώμη/ Κωνσταντινούπολη).

Με τον Οκταβιανό αρχίζει μια περίοδος χωρίς μεγάλες αναταράξεις στο εσωτερικό και χωρίς μεγάλα προβλήματα εκτός συνόρων. Η λεγόμενη «ρωμαϊκή ειρήνη» (*pac Romana*) θα διαρκέσει περίπου δυο αιώνες και, γενικά, θα φέρει ευημερία για την ανθρωπότητα.

Η Ρώμη αποκτά πλήρη αυτοσυνειδησία ως οικουμενική δύναμη με θεϊκές ηρωικές καταβολές, που χάνονται στον χώρο του μύθου, και θεωρεί πως διαθέτει προοπτικές αιώνιας κυριαρχίας. Αυτή η αντίληψη διαπερνά και τη λογοτεχνία της αυγούστειας περιόδου.

2. Ποια ήταν τα γενικά χαρακτηριστικά της κοινωνικής ζωής κατά την περίοδο της κλασικής εποχής;

Στην κοινωνική ζωή διευρύνεται η επίδραση του ελληνικού τρόπου ζωής. Εισάγονται λατρείες από την Ανατολή, όπως η λατρεία της Κυβέλης, της Ίσιδας κ.ά.

Παρατηρείται αυξανόμενη εισχώρηση νέων ηθών, μείωση των γεννήσεων, απομάκρυνση από τον πατροπαράδοτο λιτό ρωμαϊκό βίο. Γι' αυτό ο Αύγουστος προσπαθεί να επαναφέρει τις παραδοσιακές ρωμαϊκές αξίες και να ενισχύσει τη θρησκεία και την οικογένεια, αλλά χωρίς μεγάλη επιτυχία. Ωστόσο, νέοι ναοί χτίζονται, παλιά ιερά ανακαινίζονται, η Ρώμη γίνεται μία εντυπωσιακή «πόλη του μαρμάρου».

3. Τι γνωρίζετε για τα γράμματα κατά την περίοδο της κλασικής εποχής;

Στα γράμματα η επίδραση των Ελλήνων παραμένει καταλυτική, γίνεται όμως βαθύτερη και ουσιαστικότερη. Οι Ρωμαίοι δεν περιορίζονται σε απλή μίμηση. Τα ελληνικά είδη παίρνουν νέα ζωή από τη ρωμαϊκή πρόσληψη και μεταμορφώνονται.

Οι Ρωμαίοι συγγραφείς και ποιητές συναγωνίζονται τους σπουδαίους Έλληνες δημιουργούς των ελληνιστικών κλασικών και αρχαϊκών χρόνων: π.χ. ο Κικέρων τους Έλληνες ρήτορες και φιλοσόφους, ο Βεργίλιος τον Θεόκριτο και τον Όμηρο, ο Οράτιος την αιολική ποίηση.

Τα έργα της εποχής αυτής διαμόρφωσαν την έννοια του «κλασικού»: ως προς τη μορφή παρουσιάζουν αισθητική τελειότητα· στο περιεχόμενο τα διακρίνει ιδεολογική

ωριμότητα. Κείμενα, όπως αυτά του Κικέρωνα, του Βεργιλίου, του Ορατίου, του Οβιδίου, εμπνέουν την ευρωπαϊκή λογοτεχνία μέχρι τις μέρες μας.

Στη ρεπουμπλικανική περίοδο (ή χρόνους του Κικέρωνα, 100-31 π.Χ.) ανθεί κυρίως η πεζογραφία.

Στην περίοδο του Αυγούστου (31 π.Χ. – 14 μ.Χ.) ακμάζει κυρίως η ποίηση.

A. Η ρεπουμπλικανική περίοδος ή οι χρόνοι του Κικέρωνα (100-31 π.Χ.)

1. Ποιοι ήταν οι κορυφαίοι πεζογράφοι που εμφανίστηκαν στη διάρκεια της ρεπουμπλικανικής περιόδου της κλασικής εποχής;

Ο Κικέρων ήταν ένας σημαντικός πολιτικός της εποχής του και ένας από τους μεγαλύτερους ρήτορες της αρχαιότητας. Έγραψε πάνω από εκατό πολιτικούς και δικανικούς λόγους, καθώς και θεωρητικά κείμενα για τη ρητορική τέχνη. Συνέθεσε, επίσης, φιλοσοφικούς διαλόγους επηρεασμένος από τον Πλάτωνα και άλλα φιλοσοφικά ρεύματα. Η ποιότητα του λόγου και ο πλούτος των ιδεών του τον καθιέρωσαν ανάμεσα στους μεγάλους της παγκόσμιας λογοτεχνίας.

Ο Ιούλιος Καίσαρ είναι πιο γνωστός ως στρατηγός και πολιτικός. Ήταν όμως ταυτόχρονα ένας από τους πιο μορφωμένους ανθρώπους της εποχής του. Δεν ήταν ιστορικός με τη στενή έννοια, αλλά έγραψε ένα είδος στρατιωτικών απομνημονευμάτων σε λιτή γλώσσα.

Ο Σαλλούστιος Κρίσπος, ο πρώτος σπουδαίος Ρωμαίος ιστορικός, ήταν θαυμαστής του Θουκυδίδη και διέπρεψε στην ιστορική μονογραφία. Η ιστορική μονογραφία είναι μία πραγματεία που εξετάζει με τρόπο ολοκληρωμένο ένα θέμα περιορισμένης έκτασης και ενδιαφέροντος, για παράδειγμα αποκλειστικά έναν πόλεμο.

2. Τι ήταν το κίνημα των «νεωτερικών» που εμφανίστηκε στη ρωμαϊκή λογοτεχνία τους χρόνους του Κικέρωνα;

Κατά τη διάρκεια των χρόνων του Κικέρωνα (100-31 π.Χ.) εμφανίζεται το πρώτο «μοντερνιστικό» κίνημα της ρωμαϊκής λογοτεχνίας, οι «νεωτερικοί». Είναι επηρεασμένοι από τον αλεξανδρινό Καλλίμαχο (3^{ος} αι. π.Χ.) και την ελληνιστική ποίηση. Δημιουργούν συνήθως σύντομα και πολύ προσεγμένα στη μορφή ποιήματα. Αποφεύγουν τα μεγάλα παραδοσιακά θέματα του έπους, όπως τα ηρωικά κατορθώματα και ο πόλεμος. Στρέφονται σε πιο προσωπικά θέματα, όπως ο έρωτας.

3. Ποιος ήταν ο πιο γνωστός εκπρόσωπος των «νεωτερικών»;

Ο πιο γνωστός εκπρόσωπος των «νεωτερικών» είναι ο λυρικός ποιητής Κάτουλλος. Στα ποιήματά του κυρίαρχη λογοτεχνική περσόνα είναι μία γυναίκα που ερωτεύτηκε με

πάθος και την αναφέρει με το ψευδώνυμο της «Λεσβία». Η Λεσβία έγινε διαχρονικό σύμβολο ερωτικής ποιητικής έμπνευσης και ο Κάτουλλος ο πρώτος «ρομαντικός» ποιητής της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας.

4. Τι γνωρίζετε για το έργο του Λουκρήτιου;

Ο Λουκρήτιος γράφει το έπος *Για τη φύση των πραγμάτων* (De rerum natura). Δεν πρόκειται για ηρωικό έπος, αλλά έχει φιλοσοφικό περιεχόμενο. Μεταφέρει την επικούρεια φιλοσοφία σε στίχους, μάχεται τη δεισιδαιμονία και επιχειρεί να απαλλάξει τον άνθρωπο από το φόβο του θανάτου.

Β. Οι Αυγούστειοι χρόνοι (31 π.Χ. – 14 μ.Χ.)

1. Τι γνωρίζετε για την Αινειάδα; Σε ποιους άσκησε επιρροή;

Ο Βεργίλιος είναι ο ποιητής της *Αινειάδας*, που συνδυάζει στοιχεία της *Ιλιάδας* και της *Οδύσσειας*. Θέμα της είναι η αναχώρηση του Αινεία από την Τροία, οι περιπλανήσεις του και η εγκατάσταση του στο Λάτιο. Ο Βεργίλιος είναι αυτός που δίνει την τελική μορφή στον ιδρυτικό μύθο της Ρώμης, σύμφωνα με τον οποίο την «αιώνια πόλη» ίδρυσε ο Ρωμύλος, απόγονος του Τρώα Αινεία.

Η *Αινειάδα* συνοψίζει τις βλέψεις και τις προοπτικές της εποχής του Αυγούστου, για οικουμενική και αιώνια κυριαρχία των Ρωμαίων, αιτιολογώντας το ρωμαϊκό *imperium*. Αναγνωρίστηκε εξ αρχής ως το εθνικό έπος των Ρωμαίων. Ο ποιητής της επέδρασε ίσως όσο κανείς στην ευρωπαϊκή λογοτεχνία μέχρι και σήμερα. Ο Αυγουστίνος, ο Πετράρχης ο Δάντης, ο Σίλλερ είναι μερικοί από τους μεγάλους Ευρωπαίους λογοτέχνες για τους οποίους αποτέλεσε πρότυπο.

2. Ποιος είναι ο πιο σημαντικός λυρικός ποιητής στους Αυγούστειους χρόνους;

Ο Οράτιος είναι ο πιο σημαντικός λυρικός ποιητής, αυτός που μετέφερε το αιολικό μέλος στη Ρώμη. Συνθέτει τις Ωδές (Carmina) με πρότυπα τους Έλληνες λυρικούς. Γράφει όμως και σάτιρα και επιδίδεται και στο είδος της ποιητικής επιστολής.

3. Ποιοι είναι οι τρεις κορυφαίοι ελεγειακοί ποιητές;

Οι τρεις κορυφαίοι Ρωμαίοι ελεγειακοί ήταν ο Τίβουλλος, ο Προπέρτιος και ο Οβίδιος. Βρίσκονται υπό την επιρροή του κινήματος των «νεωτερικών» και ενδιαφέρονται για τη μορφική τελειότητα των έργων τους. Αλλάζουν ριζικά την ελληνική ελεγεία, που είχε ποικίλα θέματα (ήταν πολεμική, πολιτική, φιλοσοφική κ.ο.κ.). Στην ανανεωμένη ρωμαϊκή ελεγεία θεματικό κέντρο είναι ο έρωτας, τον οποίο οι ελεγειακοί συνδέουν άμεσα με την ερωτική ποίηση και με συζητήσεις για την αξία των ποιητικών ειδών.

Ο τελευταίος από τους ελεγειακούς, ο Οβίδιος γράφει και επική ποίηση αλλά την ανανεώνει: δημιούργησε μια μυθολογική «αντί-Αινειάδα», τις *Μεταμορφώσεις* (*Metamorphoses*). Το επικό αυτό ποίημα περιλαμβάνει 250 περίπου μύθους, κυρίως ελληνικής προέλευσης, που περιέχουν κάποιο στοιχείο μεταμόρφωσης (π.χ. ο μύθος της Δάφνης, που μεταμορφώνεται στο φυτό δάφνη, για να γλιτώσει από το ερωτικό κυνήγι του Απόλλωνα).

Την ελληνική μυθολογία οι καλλιτέχνες της Αναγέννησης, η Ευρώπη (αλλά ακόμα και η σύγχρονη Ελλάδα) γνώρισε κυρίως από αυτή τη θαυμαστή μυθολογική «εγκυκλοπαίδεια» των οβιδιακών *Μεταμορφώσεων*.

4. Τι γνωρίζετε για την πεζογραφία της ρωμαϊκής λογοτεχνίας της κλασικής εποχής και ειδικότερα την περίοδο των Αυγούστειων χρόνων;

Ο ιστορικός Τίτος Λίβιος παρουσίασε τη διαδρομή της Ρώμης από την ίδρυσή της μέχρι περίπου το τέλος του 1^{ου} αι. π.Χ. Έννοιες, όπως ο *mos maiorum* (το ήθος των προγόνων), η *pietas* (η αίσθηση του καθήκοντος, η ευσέβεια), η *virtus* (η αρετή), οι παραδοσιακές δηλαδή ρωμαϊκές αξίες, κυριαρχούν στην ιστοριογραφία του.

Την ίδια εποχή στον χώρο της «επιστημονικής» λογοτεχνίας ο Βιτρούβιος με το σύγγραμμά του *Για την αρχιτεκτονική* (*De architectura*) αποδεικνύει τις προχωρημένες αρχιτεκτονικές γνώσεις της εποχής.